

WHAT IF WOMEN RULED THE WORLD?

ΚΑΙ ΑΝ ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΥΒΕΡΝΟΥΣΑΝ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ;

Από τον Δεκέμβριο του 2023 έως το φθινόπωρο του 2024, το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (ΕΜΣΤ) παρουσιάζει –σε τρία μέρη– έναν κύκλο εκθέσεων αποκλειστικά αφιερωμένων στο καλλιτεχνικό έργο γυναικών ή καλλιτεχνών που αυτοπροσδιορίζονται ως θηλυκότητες, υπό τον ευρύτερο τίτλο-ομπρέλα *Κι αν οι γυναίκες κυβερνούσαν τον κόσμο; (What if Women Ruled the World?)* εμπνευσμένο από το έργο της Yael Bartana, (2017). Με μια νέα παρουσίαση της συλλογής σε έναν ολόκληρο όροφο του Μουσείου, την πρώτη παρουσίαση επιλεγμένων έργων από τη Δωρεά Συλλογής Δ.Δασκαλόπουλου και με μια σειρά από δεκατέσσερις ατομικές εκθέσεις Ελληνίδων και διεθνών καλλιτεχνίδων διαφορετικών γενεών, τους επόμενους μήνες όλο το Μουσείο, θα καταληφθεί σταδιακά από τη γυναικεία καλλιτεχνική δημιουργία.

Το εκθεσιακό αυτό πρόγραμμα περιστρέφεται γύρω από ένα υποθετικό ερώτημα που επαναλαμβάνεται συχνά: τι θα συνέβαινε αν η διακυβέρνηση του κόσμου είχε θηλυκά χαρακτηριστικά, αν βασιζόταν στην ενσυναίσθηση, την φροντίδα, την κατανόηση και όχι στον ανταγωνισμό, την βία, και την διαρκή αναζήτηση της ισχύος; Άραγε θα ήταν καλύτερος ο κόσμος μας; Μήπως κάτι τέτοιο θα σήμαινε το τέλος των πολιτικών και ένοπλων συγκρούσεων και αδιεξόδων; Θα ήταν σε καλύτερη μοίρα τα ανθρώπινα δικαιώματα; Οι οικονομικές πολιτικές θα ήταν κοινωνικά πιο δίκαιες και με ευαισθησία για το περιβάλλον και τους μη ανθρώπινους συντρόφους μας; Θα υπήρχαν περισσότερες συζητήσεις και συμβιβασμοί; Ή μήπως θα γινόμασταν μάρτυρες των ίδιων ανθρώπινων ελαττωμάτων, της διαφθοράς και των καταχρήσεων εξουσίας στις οποίες επιδίδονται όσοι κατέχουν κρίσιμες θέσεις λήψης αποφάσεων; Σε μια εποχή κατά την

οποία βλέπουμε την ενίσχυση ανδροκρατούμενων αυταρχικών διακυβερνήσεων σε διάφορα μέρη του κόσμου, που οδηγούν σε κοινωνική και πολιτική πόλωση και αυξημένες γεωπολιτικές εντάσεις, μοιάζει να είναι η κατάλληλη στιγμή για να προβληματιστούμε πάνω σε αυτά τα ερωτήματα που επανέρχονται ολοένα και συχνότερα (στον δημόσιο διάλογο).

Το συγκεκριμένο εγχείρημα είναι πρωτοβουλία της καλλιτεχνικής διευθύντριας του ΕΜΣΤ, Κατερίνας Γρέγου, και αποσκοπεί να επανεξετάσει ριζικά το πώς θα ήταν ένα μουσείο εάν τα περισσότερα έργα της συλλογής του είχαν δημιουργηθεί από γυναίκες καλλιτέχνιδες. Όπως επισημαίνει η ίδια: *«Ειδικά σε μια χώρα όπως η Ελλάδα, όπου δεν υπήρξε ποτέ ένα οργανωμένο φεμινιστικό κίνημα στις εικαστικές τέχνες και οι γυναίκες καλλιτέχνιδες περιθωριοποιούνταν συστηματικά για δεκαετίες, η συγκεκριμένη πρωτοβουλία αποτελεί μια σημαντική δήλωση και, ταυτόχρονα, αποκατάσταση μιας μεγάλης ανισότητας. Σε μια εποχή που γινόμαστε μάρτυρες αναζωπύρωσης των επιθέσεων κατά των δικαιωμάτων των γυναικών (όπως π.χ. η ανατροπή της απόφασης ορόσημο του Ανωτάτου Δικαστηρίου των ΗΠΑ Roe vs. Wade, το 1973) το ζήτημα της γυναικείας ενδυνάμωσης και της έμφυλης ισότητας, σε όλους τους τομείς, είναι πιο επείγον από ποτέ άλλοτε».*

ΓΥΝΑΙΚΕΣ, μαζί

Ομαδική έκθεση με έργα από τη συλλογή του
ΕΜΣΤ

14.12.2023

Χώρος έκθεσης: 3

Επιμέλεια: Κατερίνα Γρέγου, Ελένη Κούκου

Μαρίνα Γιώτη, *As to Posterity*, 2014, Συλλογή ΕΜΣΤ

Η έκθεση ***ΓΥΝΑΙΚΕΣ, μαζί*** αποτελεί την πρώτη επανέκθεση της συλλογής του Μουσείου μετά την εναρκτήρια παρουσίασή της, το 2019, στη μόνιμη έδρα του ΕΜΣΤ, στο πρώην εργοστάσιο ζυθοποιίας ΦΙΞ. Η έκθεση παρουσιάζει έργα από τη συλλογή του ΕΜΣΤ, μεταξύ αυτών και την πρώτη παρουσίαση μιας σειράς έργων από τη **Δωρεά της Συλλογής Δ.Δασκαλόπουλου** στο ΕΜΣΤ, τη σημαντικότερη και πιο γενναιόδωρη δωρεά στην ιστορία του Μουσείου.

Η νέα παρουσίαση της συλλογής μέσα από την επιμελημένη ομαδική έκθεση ***ΓΥΝΑΙΚΕΣ, μαζί*** απορρέει από τη νέα Δήλωση Αποστολής του ΕΜΣΤ. Ένα μουσείο –ειδικά ένα μουσείο σύγχρονης τέχνης– δεν μπορεί να εκθέτει μόνιμα το σύνολο της συλλογής του, μια και το μέγεθός της υπερβαίνει πάντα τον διαθέσιμο εκθεσιακό χώρο. Επομένως, οι αλλαγές στην παρουσίαση της συλλογής είναι απαραίτητες προκειμένου να αναδεικνύονται έργα που δεν έχουν εκτεθεί προηγουμένως και να φωτίζονται αθέατες όψεις της συλλογής μέσα από καινούριες επιμελητικές προτάσεις. Το μουσείο και η συλλογή του αποτελούν ζωντανούς οργανισμούς και όχι άψυχα αποθετήρια του παρελθόντος. Επιπλέον, καθώς η συλλογή ενός μουσείου σύγχρονης τέχνης αντανακλά τις εξελίξεις στην τέχνη αλλά και ευρύτερα τις μεταβολές της ιστορίας και της κοινωνίας,

το μουσείο οφείλει να ανανεώνει την πολιτική αποκτημάτων του και να την παρουσιάζει συστηματικά στο κοινό.

Με την έκθεση *ΓΥΝΑΙΚΕΣ, μαζί* το ΕΜΣΤ θέλει να δηλώσει με έναν ξεκάθαρο και τολμηρό τρόπο την ανάγκη να ξαναγραφτεί η ιστορία της ελληνικής τέχνης, ώστε να αναδειχθούν έμφυλες όψεις της που έχουν μείνει στη σκιά. Η έκθεση *ΓΥΝΑΙΚΕΣ, μαζί* αποτελείται αποκλειστικά από έργα γυναικών δημιουργών της συλλογής του και παίρνει θέση σε ένα κεφαλαιώδες ζήτημα που αντιμετωπίζουν όλα τα μουσεία στις μέρες μας: την υποεκπροσώπηση των γυναικών και την επιτακτική ανάγκη ανάληψης δράσης για την έμφυλη ισότητα – μία από τις κύριες και κοινές προβληματικές που διέπει όλα τα «κύματα» φεμινισμού ανά τα χρόνια, όσες διαφορές κι αν έχουν μεταξύ τους.

Πράγματι, παρά τις πρόσφατες προόδους, οι γυναίκες καλλιτέχνιδες και επαγγελματίες στον χώρο του πολιτισμού εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται στις θέσεις ευθύνης και να αναγνωρίζονται λιγότερο από τους μηχανισμούς καλλιτεχνικής, επιστημονικής και θεσμικής καταξίωσης του κόσμου της τέχνης.

Στην έκθεση *Γυναίκες, μαζί* παρουσιάζονται συνολικά 49 έργα από 25 καλλιτέχνιδες διαφορετικών γενεών και προέλευσης, δέκα από τις οποίες είναι Ελληνίδες. Οι 12 από αυτές προέρχονται από τη Δωρεά της Συλλογής Δ.Δασκαλόπουλου και οι 13 από την υπάρχουσα συλλογή του ΕΜΣΤ, ενώ επτά από τα έργα είναι νέα αποκτήματα του Μουσείου. Η παρουσίαση περιλαμβάνει επίσης ένα σημαντικό, μουσειακό έργο της Etel Adnan (Λίβανος), το οποίο αποτελεί νέο μακροχρόνιο δανεισμό στο Μουσείο, με την ευγενική παραχώρηση της Saradar Collection (Παρίσι/Βηρυτός).

Παρότι δεν υπάρχει ενιαία θεματολογία, καθώς κάτι τέτοιο θα ήταν περιοριστικό στο πλαίσιο της έκθεσης της συλλογής ενός μουσείου, υπάρχουν ωστόσο πολλά κοινά σημεία αναφοράς και διαλόγου, και, επίσης, εννοιολογικές και αισθητικές συγγένειες μεταξύ των έργων. Τις καλλιτέχνιδες απασχολούν θέματα που αφορούν την ταυτότητα φύλου όπως και ευρύτερα κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα. Το σώμα εξετάζεται ως διαφιλονικούμενο πεδίο και διερευνώνται οι πολλαπλές σημασίες του στην οικογενειακή ζωή, την εργασία, τη σεξουαλικότητα και την αυτοαναπαράστασή του. Μολονότι τα περισσότερα από τα έργα δεν εστιάζουν στη γυναικεία συνθήκη αυτή καθαυτή, υπάρχει μια λανθάνουσα προδιάθεση για ζητήματα ισότητας, καταπίεσης και ετερότητας.

Συστηματικό είναι επίσης το ενδιαφέρον για την υλικότητα και τη χειροποίητη δημιουργία, καθώς πολλά έργα ενσωματώνουν και επαναανοηματοδοτούν αντικείμενα και υλικά που προέρχονται από το οικιακό/καθημερινό περιβάλλον και τα μετασηματίζουν, μέσα από ενδελεχείς χειρωνακτικές γλυπτικές διαδικασίες και εύθραυστες χειρονομίες. Η υπαρξιακή διερώτηση επανέρχεται, όπως επίσης και ο προβληματισμός σχετικά με την εντροπία, την κατάρρευση, τη φθορά και την ευθραυστότητα, αντανακλώντας την τρέχουσα κατάσταση πολιτισμικής αβεβαιότητας.

Τέλος, αρκετές καλλιτέχνιδες διερευνούν ζητήματα ιστορίας, μνήμης και συλλογικών/πολιτισμικών ταυτοτήτων και εστιάζουν στην κομβική γεωπολιτική θέση της Ελλάδας, εντός της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και του πάλαι ποτέ Λεβάντε. Πρόκειται για τα εδάφη της πρώην Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, τα οποία κρύβουν μέσα τους μια πληθώρα αποσιωπημένων ή περιθωριοποιημένων ιστοριών που παρέμειναν εν υπνώσει, στον απόηχο της κατασκευής των νέων εθνικών αφηγήσεων. Η κληρονομιά αυτής της ιστορίας και της τρέχουσας ιστορίας της ίδιας ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής, με τις πλούσιες ιστορικές, πολιτιστικές και κοινωνικοπολιτικές αφηγήσεις της, βρίσκεται στο επίκεντρο της [πολιτικής νέων αποκτημάτων](#) του ΕΜΣΤ.

Οι καλλιτέχνιδες που συμμετέχουν στην έκθεση *Γυναίκες, μαζί*: **Etel Adnan** (1925, Βηρυτός, Λίβανος), **Diana Al-Hadid** (1981, Χαλέπι, Συρία), **Ghada Amer** (1963, Κάιρο, Αίγυπτος), **Helene Appel** (1976, Καρλσρούη, Γερμανία), **Bertille Bak** (1983, Αράς, Γαλλία), **Karla Black** (1972, Αλεξάντρια, Σκωτία), **Πάκου Βλασσοπούλου** (1985, Αθήνα), **Hera Büyüктаşciyan** (1984, Κωνσταντινούπολη, Τουρκία), **Μαρίνα Γιώτη** (1972, Αθήνα), **Χριστίνα Δημητριάδη** (1967, Θεσσαλονίκη), **Ελένη Καμμά** (1973, Αθήνα), **Μαρία Λοϊζίδου** (1958, Λεμεσός, Κύπρος), **Tala Madani** (1981, Τεχεράνη, Ιράν), **Δέσποινα Μεϊμάρογλου** (1944, Αλεξάνδρεια, Αίγυπτος), **Annette Messenger** (1943, Μπερκ, Γαλλία), **Tracey Moffatt** (1960, Μπρίσμπεϊν, Αυστραλία), **Ελένη Μυλωνά** (1944, Αθήνα), **Rivane Neuenschwander** (1967, Μπέλο Οριζόντε, Βραζιλία), **Cornelia Parker** (1956, Τσέσαϊρ, Αγγλία), **Agnieszka Polska** (1984, Λούμπλιν, Πολωνία), **Χριστιάννα Σούλου** (1961, Αθήνα), **Άσπα Στασινοπούλου** (1935, Αθήνα), **Μαρία Τσάγκαρη** (1981, Πειραιάς), **Aleksandra Waliszewska** (1976, Βαρσοβία, Πολωνία) και **Gillian Wearing** (1963, Μπέρμιγχαμ, Αγγλία).

Στο πλαίσιο της έκθεσης **ΓΥΝΑΙΚΕΣ, μαζί** η ομάδα **This is not a feminist project** (κατόπιν προσκλήσεως του ΕΜΣΤ) συγκρότησε και παρουσιάζει ένα χρονολόγιο της πορείας του φεμινιστικού κινήματος στην Ελλάδα από το 1979 μέχρι και σήμερα. Βασίζεται στο ήδη υπάρχον ψηφιακό χρονολόγιο της διαδικτυακής πλατφόρμας του *This is not a feminist project* και περιλαμβάνει τεκμήρια από τους εξής φορείς, πρωτοβουλίες, άτομα και ομάδες: Αρχείο Γυναικών «Δελφύς», Εργαστήριο Σπουδών Φύλου του Παντείου Πανεπιστημίου, Γενική Γραμματεία Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, Κιουρί@, Beaver, The Queer Archive, Gender Panic, Αντιγόνη Τσαγκαροπούλου, Emantes, Queer Ink, Ntizeza, Χάρτης Καταγραφής Σεξιστικής & Έμφυλης Βίας, Orlando LGBT+ Ψυχική Υγεία Χωρίς Στίγμα, Συνέλευση 8ης Μάρτη, Strap-On Unicorns, G - All, Ιστορικοί για την Έρευνα στην Ιστορία των Γυναικών και του Φύλου, Κέντρο Νέων Μέσων και Φεμινιστικών Πρακτικών στο Δημόσιο Χώρο.

Το *This is not a feminist project* (Βάσια Ντούλια & Μάρη Σπανουδάκη) είναι ένα συνεργατικό καλλιτεχνικό/επιμελητικό σχήμα με έδρα την Αθήνα, που καταπιάνεται με φεμινιστικά ζητήματα. Μέσα από τον συνδυασμό ετερόκλητων πρακτικών, αναδύει παραμελημένες ιστορίες και μνήμες, ενώ ενισχύει φωνές σύγχρονων θηλυκοτήτων προκειμένου να ανατρέψει βαθιά ριζωμένα στερεότυπα και κυρίαρχες αφηγήσεις που σχετίζονται με την πατριαρχία.

notafeministproject.gr

Το σύνολο των έργων από τη **Δωρεά της Συλλογής Δ.Δασκαλόπουλου** στο ΕΜΣΤ υπάρχει σε ειδική σελίδα στην ιστοσελίδα του Μουσείου, η οποία θα εμπλουτίζεται σταδιακά με κείμενα και περισσότερες πληροφορίες:

https://www.emst.gr/erga-doreas-d_daskalopoulou

ΧΡΟΝΟΣ ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΜΟΥ

Λήδα Παπακωνσταντίνου. Αναδρομική

14.12.2023-21.04.2024

Χώρος έκθεσης: -1

Επιμέλεια: Τίνα Πανδή

Λήδα Παπακωνσταντίνου, *Κωφέλαλη*, 1971. Φωτογραφία από την περφόρμανς. Maidstone College of Art, Μείντστουν, και δημόσιοι χώροι. Περφόρμερ: Λήδα Παπακωνσταντίνου. Φωτογραφία: Roy Tunnicliffe. Ευγενική παραχώρηση της καλλιτέχιδας.

Το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης οργανώνει την πρώτη μεγάλη αναδρομική έκθεση της Λήδας Παπακωνσταντίνου (1945), από τις σημαντικότερες καλλιτέχνιδες της ιστορίας της σύγχρονης τέχνης στην Ελλάδα. Η Παπακωνσταντίνου ανέπτυξε για σχεδόν πέντε δεκαετίες ένα πολυσχιδές έργο που έλαβε μια ποικιλία μορφών: περφόρμανς, γλυπτικά έργα, βίντεο, in situ εγκαταστάσεις, ζωγραφική, κ.ά., προκειμένου να διερευνήσει θέματα φύλου, σεξουαλικότητας, συλλογικής και προσωπικής μνήμης, ιστορίας, πολιτικής και οικολογίας, πάντα με επίκεντρο το σώμα. Το έργο της αποτελεί τομή για το πεδίο της τέχνης στην Ελλάδα και είναι σημείο αναφοράς και έμπνευσης για τις νεότερες γενιές καλλιτεχνών.

Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1960, σε μια εποχή κοινωνικού και πολιτιστικού ριζοσπαστισμού, η Παπακωνσταντίνου υπήρξε από τις πρώτες καλλιτέχνιδες που πειραματίστηκαν με το τότε αναδυόμενο καλλιτεχνικό μέσο της περφόρμανς. Οι πρώτες εικονοκλαστικές περφόρμανς της, που πραγματοποιεί στα χρόνια των σπουδών της στην Αγγλία, διερευνούν ζητήματα συγκρότησης έμφυλης ταυτότητας, και θηλυκού υποκειμένου μέσα από μια

ΕΜΣΤ

φεμινιστική οπτική αμφισβήτησης πατριαρχικών δομών και άλλων ιεραρχικών σχέσεων εξουσίας. Εστιάζοντας στα φιλμ και τις περφόρμανς των ετών 1969-1971, στις πρώτες εγκαταστάσεις στην Ελλάδα τις δεκαετίες του 1970 και του 1980, στην κοινοτική θεατρική ομάδα «Σπετσιώτικο Θέατρο» των ετών 1975-1979, και στις μεγάλης κλίμακας βίντεο-εγκαταστάσεις των τελευταίων δεκαετιών, η έκθεση στοχεύει να αναδείξει και να αναπλαισιώσει καίρια ζητήματα της καλλιτεχνικής πρακτικής της γύρω από άξονες, όπως η έμφυλη ταυτότητα, η κοινωνική διάσταση του έργου τέχνης, η προσωπική και συλλογική μνήμη, η σχέση λόγου και σωματικότητας.

Η έκθεση θα συγκεντρώσει για πρώτη φορά έναν μεγάλο αριθμό εγκαταστάσεων, ζωγραφικών, γλυπτικών, και οπτικοακουστικών έργων, καθώς και σπάνιων και ανέκδοτων φωτογραφικών και κειμενικών αρχειακών τεκμηρίων/ιχνών των περφόρμανς. Ο τίτλος της *Χρόνος στα χέρια μου* προέρχεται από την ομότιτλη in situ εγκατάσταση που δημιούργησε η καλλιτέχνη το 2010 για το σταθμό του μετρό στο Μοναστηράκι, που βασιζόταν σε φωτογραφία της προβολής του βίντεο με τίτλο *Τα βέλη είναι του έρωτα*, πάνω σε τοίχο των οθωμανικών Λουτρών Μπέη Χαμάμ στη Θεσσαλονίκη.

Με την ευκαιρία της έκθεσης θα εκδοθεί δίγλωσσος κατάλογος σε επιμέλεια Τίνας Πανδή, και σχεδιασμό των MNP Design, με κείμενα από τους: Κατερίνα Γρέγου, Άντζελα Δημητρακάκη, Ντένη Ζαχαρόπουλο, Claire Macdonald, Τίνα Πανδή, Λήδα Παπακωνσταντίνου, Θεόφιλο Τραμπούλη.

ΣΥΝΤΟΜΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Η Λήδα Παπακωνσταντίνου (1945, Αμπελώνας Λάρισας) ζει και εργάζεται στις Σπέτσες. Το διάστημα 1962-65 σπούδασε γραφικές τέχνες στο Α.Τ.Ι. (Αθηναϊκό Τεχνολογικό Ινστιτούτο Δοξιάδη) στην Αθήνα, ενώ κατά τα έτη 1965-66, φοίτησε στο προπαρασκευαστικό έτος της Σχολής Καλών Τεχνών της Αθήνας. Το 1966 εγκαταστάθηκε στο Λονδίνο, όπου σπούδασε Καλές Τέχνες στο Loughton College of Art, Λονδίνο (1967-68) και στη συνέχεια στο Maidstone College of Art (Kent Institute of Art & Design) (1968-71), όπου πραγματοποίησε και τις πρώτες περφόρμανς και φιλμ περφόρμανς της. Το 1971 επέστρεψε στην Ελλάδα, όπου και παρουσίασε την πρώτη της ατομική έκθεση στο Καλλιτεχνικό Πνευματικό Κέντρο Ώρα με τίτλο *Ένα περιβάλλον*, το 1974. Το διάστημα 1975-1979 δημιούργησε στις Σπέτσες ένα κοινοτικό «φτωχό» θέατρο με όνομα «Σπετσιώτικο Θέατρο». Έχει παρουσιάσει το έργο της σε σημαντικές ατομικές και ομαδικές εκθέσεις: *Το κουτί*, Γκαλερί 3, Αθήνα (1981), 20η Μπιενάλε του Σάο Πάολο (1989), *Λήδα Παπακωνσταντίνου – Performance, Film, Video 1969-2004*, Μπέη Χαμάμ, Θεσσαλονίκη, διοργάνωση Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης και του Μακεδονικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης (2006), *Εις το όνομα*, 1η Μπιενάλε Σύγχρονης Τέχνης Θεσσαλονίκης (2007), *Για πάντα*, Παλαιό Ελαιουργείο Ελευσίνας (2009), *Ναι + όχι*, Λουτρό των Αέρηδων (2011), *Οι 3 Παπακωνσταντίνου: Θοδωρής, Λίτσα, Λήδα*, Φουγάρο The Gallery, Ναύπλιο (2016).

Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ ΓΙΑ ΟΣΟΥΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΥΣ ΓΙΝΕΤΑΙ

Χρύσα Ρωμανού

14.12.2023-27.10.2024

Χώρος έκθεσης: 4

Επιμέλεια: Ελένη Κούκου – Δημήτρης

Τσουμπλέκας

Χρύσα Ρωμανού, μέσα στην εγκατάσταση του Νίκου Κεσσανλή, Palazzo Strozzi, Φλωρεντία, 1964.

Η Χρύσα Ρωμανού (1931-2006) είναι μια από τις σημαντικότερες Ελληνίδες καλλιτέχνιδες που αναδύθηκαν την δεκαετία του 1960. Ανήκει στην ομάδα των Ελλήνων διανοουμένων της διασποράς που έζησαν και εργάστηκαν σε καλλιτεχνικά κέντρα της Δύσης και για πρώτη φορά στην ιστορία της ελληνικής τέχνης συμμετείχαν ενεργά στη διαμόρφωση διεθνών ρευμάτων της εποχής τους. Τα είκοσι χρόνια που η Ρωμανού έζησε στο Παρίσι (1961-1981) ήταν καθοριστικά για την διάπλαση της καλλιτεχνικής της ταυτότητας.

Το έργο της χαρακτηρίζεται από τις ανοιχτές αφηγηματικές δομές, τη μηχανική αναπαραγωγή, το τυχαίο, τη διαφάνεια, το παιχνίδι. Από τα πρώτα της βήματα, το μοτίβο του λαβύρινθου, τα ταξίδια, η κριτική στην κοινωνία της κατανάλωσης, το πολιτικό ενδιαφέρον για τις κοινωνικές ανισότητες και την αδικία, ο εκδημοκρατισμός της τέχνης, η ώσμωση τέχνης και καθημερινότητας επανέρχονται ως κεντρικοί θεματικοί άξονες και εξελίσσονται όσο η καλλιτέχνης ωριμάζει και μεταβάλλεται το κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον.

Η έκθεση *Η αναζήτηση της ευτυχίας για όσους περισσότερους γίνεται* περιλαμβάνει έργα από όλες σχεδόν τις ενότητες της δουλειάς της, προκειμένου να αναδείξει τη συνάφεια και την οργανική σχέση μεταξύ τους. Παράλληλα, εντάσσει τα έργα στο ιστορικό, πολιτικό και κοινωνικό τους πλαίσιο. Η περιήγηση ξεκινά με τους *Μύθους*, τα ζωγραφικά έργα της περιόδου που έφυγε για το Παρίσι. Συνεχίζει με τα ιστορικά κολλάζ του 1965, τις μεγάλες γλυπτικές κατασκευές *Meccano* – εμπνευσμένες από το ομώνυμο παιχνίδι κατασκευών το οποίο απευθυνόταν στερεοτυπικά στα αγόρια–, τις μεταξοτυπίες από το περίφημο ατελιέ της Mec Art Graphic στο Παρίσι, και καταλήγει στα ωριμότερα έργα της, τους *Χάρτες-Λαβυρίθους* με την χαρακτηριστική τεχνική του ντεκολάζ σε πλέξιγκλας. Τέλος, η έκθεση, ολοκληρώνεται με ένα βίντεο βασισμένο στο πλούσιο φωτογραφικό αρχείο της Χρύσας Ρωμανού και του συζύγου της, του εξίσου σπουδαίου καλλιτέχνη και καθηγητή της ΑΣΚΤ, Νίκου Κεσσανλή, τονίζοντας την άρρηκτη και αμφίδρομη σχέση τέχνης και ζωής.

Ο τίτλος της έκθεσης προέρχεται από κείμενο του σημαντικού Γάλλου θεωρητικού Pierre Restany σε κατάλογο της Χρύσας και αναδεικνύει τόσο την συναισθηματική όσο και την πολιτική διάσταση του έργου της.

ΑΜΟΥΡ

Το βίντεο *ΑΜΟΥΡ – Η Χρύσα στις πόλεις* λειτουργεί σαν επίλογος της έκθεσης της Χρύσας Ρωμανού. Αφετηρία του είναι το ομότιτλο βιβλίο *Amour*, που ήταν μια ερμηνεία του φωτογραφικού αρχείου του Νίκου Κεσσανλή, συντρόφου ζωής της Ρωμανού. Το βίντεο είναι εμπλουτισμένο με επιπλέον οπτικοακουστικό υλικό, με τη δημιουργική συνεργασία των καλλιτεχνών Δημήτρη Τσουμπλέκα και Γιώργου Σαλαμέ και της συγγραφέα Αμάντας Μιχαλοπούλου. Σε μια αλυσιδωτή οπτικοακουστική αφήγηση, η Χρύσα, σαν δρομέας μεγάλων αποστάσεων, στήνει εκθέσεις, καπνίζει, συζητάει και διατρέχει πόλεις και εξοχικά τοπία – στην ουσία την ίδια της τη ζωή.

ΧΡΥΣΑ ΡΩΜΑΝΟΥ (1931-2006)

Μια από τις σημαντικότερες καλλιτέχνιδες της γενιάς της, η Χρύσα Ρωμανού γεννήθηκε στην Αθήνα και σπούδασε στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών. Το 1958 βραβεύτηκε στο Α' Σαλόνι Νέων Καλλιτεχνών της Γκαλερί Ζυγός. Τα επόμενα δύο χρόνια παρουσίασε την πρώτη της ατομική έκθεση στο Ζυγό και συμμετείχε σε ομαδικές εκθέσεις στην Γκαλερί Νέες Μορφές και στην 6η Πανελλήνια Έκθεση στην Αθήνα. Το 1961 έφυγε από την Ελλάδα για να διευρύνει τις δημιουργικές της αναζητήσεις και εγκαταστάθηκε στο Παρίσι για είκοσι χρόνια. Η απόφαση αυτή αποδείχθηκε καθοριστική για την καριέρα της καθώς έγινε, μαζί με τον Νίκο Κεσσανλή, ενεργό μέλος της καλλιτεχνικής πρωτοπορίας της εποχής. Παρουσίασε τη δουλειά της σε περιορισμένο αριθμό ατομικών εκθέσεων στην Ελλάδα και το εξωτερικό, αλλά συμμετείχε σε πολλές ομαδικές και διεθνείς εκθέσεις τέχνης, όπως: Μπιενάλε Νέων Καλλιτεχνών (Παρίσι, 1961), Μπιενάλε Χαρακτικής (Λουμπλιάνα, 1961), Μπιενάλε Σάο Πάολο (1965, 1994), Μπιενάλε της Βενετίας (1976 ως μέρος του Progetto Arcenia), και Μπιενάλε της Κωνσταντινούπολης (1997), διάφορα Σαλόνια του Παρισιού (1967, 1971, 1972, 1974, 1976, 1978, 1980), Euroralia (Βέλγιο, 1982) και πολλές άλλες. Στην Ελλάδα πραγματοποίησε ατομικές εκθέσεις στην Γκαλερί Δεσμός (1981) και στο Γαλλικό Ινστιτούτο Θεσσαλονίκης (1986), και συμμετείχε στην έκθεση *Μεταμορφώσεις του Μοντέρνου: Η Ελληνική Εμπειρία*, στην Εθνική Πινακοθήκη, Αθήνα (1992). Το 1994 οι Εκδόσεις Εξάντας δημοσίευσαν μια μονογραφία για το έργο της.

D POSSESSIONS

Δανάη Ανεσιάδου

14.12.2023-27.10.2024

Χώρος έκθεσης: 4

Επιμέλεια: Ιόλη Τζανετάκη

Δανάη Ανεσιάδου, *D POSSESSIONS*, 2023. Άποψη εγκατάστασης: Wiels Contemporary Art Centre, Βρυξέλλες. Φωτογραφία: we document art.

Το ΕΜΣΤ φιλοξενεί με ιδιαίτερη χαρά την πρώτη ατομική έκθεση στην Ελλάδα της καλλιτέχνιδας Δανάης Ανεσιάδου. Γεννημένη στη Γερμανία από γονείς ελληνικής καταγωγής και εγκατεστημένη στις Βρυξέλλες από νεαρή ηλικία, η Ανεσιάδου τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια έχει ενσταλάξει ένα ευρύ φάσμα μεταφυσικών και προσωπικών ανησυχιών σε ένα σαγηνευτικό και πολυπρισματικό σύνολο έργων, με αναφορές στον κινηματογράφο, τον αποκρυφισμό, την ελληνική αρχαιότητα, τον υπερρεαλισμό, καθώς και σε ζητήματα της επικαιρότητας. Την έχουν χαρακτηρίσει ως την «πλέον χαρακτηριστική ευρωπαϊκή φωνή της κρίσης του 21ου αιώνα». Το έργο της συντονίζεται με εξαιρετική ευαισθησία τόσο με τον πολιτικό ιστό όσο και με τα αδιόρατα νήματα της πραγματικότητας. Διακρίνεται από ένα ζωηρό ενδιαφέρον για την ιστοριογραφία και την πολιτική και αμφισβητεί ό,τι στην εποχή μας θεωρείται αληθές, αναδεικνύοντας τόσο τα δύο μέτρα και δύο σταθμά όσο και τα ψευδοδιλήμματα του κυρίαρχου δημόσιου λόγου.

Η ατομική έκθεση της Δανάης Ανεσιάδου στο ΕΜΣΤ, με τίτλο *D POSSESSIONS*, προσκαλεί τους επισκέπτες σε μια αλληγορική σκηνογραφία, που συναπαρτίζεται, μεταξύ άλλων, από γλυπτά, κολάζ, σκηνικά εξαρτήματα ταινιών, κρυστάλλους και σιδερένια αντικείμενα, τα οποία υπαινίσσονται μια εποχή όξυνσης πολιτικών, κοινωνικών και πνευματικών κρίσεων. Η Ανεσιάδου, θέλοντας να απαλλαγεί οριστικά από όλα τα υπάρχοντά της, τα χύτευσε σε εποχική ρητίνη, μετατρέποντάς τα σε έργα τέχνης. Πρόσθεσε στο μείγμα μεταλλικά ρινίσματα και κρυστάλλους χαλαζία και τα μετέπλασε σε οργονίτες, δηλαδή, σε αντικείμενα μετατροπής ενέργειας που, όπως

θεωρούν ορισμένοι, προσελκύουν την οργόνη (ζωτική ενέργεια), η οποία απορροφά την αρνητική ενέργεια και τη μετατρέπει σε θετική. Τα οργονικά γλυπτά, χυτευμένα σε καλούπια σκηνικών εξαρτημάτων από κινηματογραφικές ταινίες, αποκτούν διάφορες μορφές και σχήματα. Λειτουργώντας σαν μια εξορκίστρια της εποχής μας, η Ανεσιάδου επιχειρεί να εξαγνίσει και να μεταμορφώσει όχι μόνο τα υλικά της υπάρχοντα, αλλά και τις ενέργειες που αυτά φέρουν.

Η Ανεσιάδου, επιδιώκοντας να κατανοήσει και να στοχαστεί κριτικά για το παρόν, εντοπίζει συνδέσεις ανάμεσα σε πράγματα που επιφανειακά μοιάζουν τελείως άσχετα μεταξύ τους: από τα fake news και τις θεωρίες συνωμοσίας, το βιομηχανικό σύμπλεγμα ψυχαγωγίας του Χόλιγουντ και του αμερικανικού Πενταγώνου, τα τηλεοπτικά ριάλιτι και τη βιομηχανία της μόδας, μαζί με αναφορές στην αρχαιοελληνική γλυπτική, τον σουρεαλισμό και τις Β-μονιές. Τι αντίκτυπο μπορεί να έχουν όλα αυτά στη σημερινή κατάσταση του κόσμου μας αλλά και του μυαλού μας; Προσπαθώντας να αποφύγει τα απλοϊκά δίπολα, αμφισβητεί τι είναι αλήθεια και τι μυθοπλασία, διεκδικώντας το δικαίωμα να εξερευνά και να αμφισβητεί τα πάντα.

Τα διαφορετικά στοιχεία που συγκροτούν αυτή την καλειδοσκοπική έκθεση δημιουργούν ένα καθηλωτικό και σαγηνευτικό περιβάλλον, το οποίο συγχρόνως

προκαλεί μια αλλόκοτη, σουρεαλιστική και δυσοίωνη αίσθηση. Παίζοντας με τη φημολογία, τη φαντασία και τον μυστικισμό, το έργο της Ανεσιάδου λειτουργεί ως ένας οξύς κοινωνικοπολιτικός σχολιασμός πάνω στις πολλαπλές και πολυεπίπεδες κρίσεις που αντιμετωπίζουμε, τις αόρατες, απωθημένες ή σκοτεινότερες όψεις της πραγματικότητας, καθώς και την ακραία πόλωση που βιώνουμε σε καθημερινή βάση σήμερα.

Η έκθεση είναι μια συμπαραγωγή με το WIELS των Βρυξελλών.

Η Δανάη Ανεσιάδου είναι Βελγίδα καλλιτέχνης, ελληνικής καταγωγής, με έδρα τις Βρυξέλλες. Μέσα από περφόρμανς, εγκαταστάσεις, κολάζ και γλυπτική, η Ανεσιάδου δημιουργεί θεατρικά σκηνικά όπου η "υψηλή" και η "χαμηλή" κουλτούρα αγγίζουν τον κινηματογράφο, τη βαθιά πολιτική και τη μεταφυσική. Μνημειακά σκηνικά-αντικείμενα επανέρχονται σε λειτουργία ως μεταμορφωτικά γλυπτά. Η Ανεσιάδου έχει αναπτύξει τα τελευταία 15 χρόνια μια σειρά από μεταφυσικές και προσωπικές αφηγήσεις σε ένα άκρως προσωπικό και ιδιοσυγκρασιακό έργο. Οι φήμες, το μυστήριο, οι αναμνήσεις και η οικειότητα των μυστικών παίζουν κυρίαρχο ρόλο στο έργο της.

Η Ανεσιάδου σπούδασε στο KASK (Γάνδη, ΒΕ) και στο DasArts (Άμστερνταμ, ΝΛ). Το έργο της και οι παραστάσεις της έχουν παρουσιαστεί στις: Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris, Γαλλία (2020), Casa Luis Barragan, Πόλη του Μεξικού, Μεξικό (2019), documenta 14, Αθήνα/Κάσελ, Ελλάδα/Γερμανία (2017), Swiss Institute Contemporary Art, Νέα Υόρκη, ΗΠΑ (2016), Palais de Tokyo, Παρίσι, Γαλλία (2016), Kunsthalle Wien, Βιέννη, Αυστρία (2013), RCA, Λονδίνο, Ηνωμένο Βασίλειο (2012), LUX/ICA Biennale of Moving Image, Λονδίνο, Ηνωμένο Βασίλειο (2012), Kunsthalle Basel, Ελβετία (2011), WIELS, Βρυξέλλες, Βέλγιο (2011), Kunstinstituut Melly, Ρότερνταμ, Κάτω Χώρες (2011), DRAF, Λονδίνο, Ηνωμένο Βασίλειο (2011), Kiosk, Γάνδη, Βέλγιο (2009), 5η Μπιενάλε του Βερολίνου, Βερολίνο, Γερμανία (2008) και MuHKA, Αμβέρσα, Βέλγιο (2008). Έχει φιλοξενηθεί στο Fogo Island Arts, Fogo, Καναδάς (2012) και στο ISCP, Νέα Υόρκη, ΗΠΑ (2011).

ALEXIS BLAKE

Ημέρες και ώρες παραστάσεων:

Πρεμιέρα: Τρίτη 12.12.2023, στις 11.00

Παρασκευή 15.12.2023, στις 14.00

Σάββατο 16.12.2023, στις 14.00

Κυριακή 17.12.2023, στις 14.00

Διάρκεια 30'

Επιμέλεια: Άννα Μυκονιάτη

Alexis Blake, *Allegory of the Painted Woman*, 2012-2015. Rijksmuseum, Amsterdam, NL, 2015. Φωτογραφία: Ran Biran

Για την έναρξη του επόμενου κύκλου εκθέσεων του ΕΜΣΤ με τίτλο *Κι αν οι γυναίκες κυβερνούσαν τον κόσμο; (What If Women Ruled the World?)*, το ΕΜΣΤ θα παρουσιάσει για πρώτη φορά στην Ελλάδα, την δουλειά της –βραβευμένης με το Prix de Rome καλλιτέχνης– Alexis Blake (Ολλανδία/ΗΠΑ), από τις σημαντικότερες καλλιτέχνιδες της περφόρμανς της γενιάς της. Η πολυεπιστημονική πρακτική της Blake συνδυάζει τις εικαστικές τέχνες, την περφόρμανς και τον χορό, και διερευνά την αναπαράσταση του σώματος ως αρχείου, το οποίο στη συνέχεια η καλλιτέχνης εξετάζει, διαταράσσει και επανασυντάσσει. Το έργο της ασχολείται άμεσα με την αναπαράσταση και την υποκειμενοποίηση των γυναικείων σωμάτων, ενώ παράλληλα τα ενεργοποιεί ως χώρους και φορείς κοινωνικοπολιτικών αλλαγών. Κατά τη διάρκεια της εβδομάδας των εγκαινίων, η Blake θα παρουσιάσει το εμβληματικό έργο της *Allegory of the*

Painted Woman, για δύο χορεύτριες και τέσσερις μουσικούς, το οποίο αντλεί από το ατελείωτο απόθεμα αρχετυπικών, πατριαρχικών απεικονίσεων των γυναικών στην ιστορία της τέχνης, προκειμένου να αναδείξει και να ανατρέψει αυτή την επαναλαμβανόμενη τυποποίηση και αντικειμενοποίηση του γυναικείου φύλου.

Η Alexis Blake (1981, Πίτσμπουργκ, Πενσυλβάνια) είναι Αμερικανή καλλιτέχνης που ζει και εργάζεται στο Άμστερνταμ, Ολλανδία. Η πολυεπιστημονική πρακτική της συνδυάζει τις εικαστικές τέχνες, την περφόρμανς και τον χορό, και διερευνά την αναπαράσταση του σώματος ως αρχείου, το οποίο στη συνέχεια η καλλιτέχνης εξετάζει, διαταράσσει και επανασυντάσσει. Το έργο της ασχολείται άμεσα με την αναπαράσταση και την υποκειμενοποίηση των γυναικείων σωμάτων, ενώ παράλληλα τα ενεργοποιεί ως χώρους και φορείς κοινωνικοπολιτικών αλλαγών. Με αυτόν τον τρόπο, δημιούργησε γλώσσες αντίστασης και χώρους για να εκθέσει και να υπερβεί τα διάφορα συστήματα εξουσίας.

Η Alexis Blake έχει αποσπάσει το βραβείο Prix de Rome το 2021. Πήρε το μεταπτυχιακό της στις Καλές Τέχνες από το Ινστιτούτο Piet Zwart, Ρότερνταμ (2007) και έχει συμμετάσχει σε προγράμματα φιλοξενίας καλλιτεχνών στα: WIELS, Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης, Βρυξέλλες, Βέλγιο (2020–2021), Ίδρυμα Delfina, Λονδίνο, Ηνωμένο Βασίλειο (2016), Jan van Eyck Ακαδημία, Μάαστριχτ, Ολλανδία (2014–15), Fondazione Antonio Ratti, Κόμο, Ιταλία με την Yvonne Rainer (2015). Έχει δείξει τη δουλειά της σε ομαδικές και ατομικές παρουσιάσεις όλο τον κόσμο: Μουσείο Stedelijk, Άμστερνταμ, Ολλανδία (2022), BOZAR, Βρυξέλλες, Βέλγιο (2019), Performatik19, Βρυξέλλες, Βέλγιο (2019), IMMA – Irish Museum of Modern Art, Δουβλίνο, Ιρλανδία (2019), TENT, Ρότερνταμ, Ολλανδία (2019), 1η Μπιενάλε της Ρίγας, Λετονία (2018), La Triennale di Milano XXI, Ιταλία (2016), ExtraCity, Αμβέρσα, Βέλγιο (2016), Rijksmuseum, Άμστερνταμ, Ολλανδία, British Museum / Block Universe Performance Festival, Λονδίνο, Ηνωμένο Βασίλειο (2015).

Σύλληψη, διεύθυνση, χορογραφία: Alexis Blake

Χορεύτριες: Marika Meoli, Αναστασία Γαλάτη

Μουσικοί: Ανθή Δανβουνέλη, Νικόλ Πέππα, Γιώργος Παράκος, Ανδρέας-Ρολάνδος Θεοδώρου

Μουσική: Alexis Blake, Kirsten Gramlich, Robert Visser

Ενδυματολόγος: Elisa van Joolen

Βοηθός Παραγωγής: Helena Julian